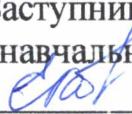

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ОХТИРСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
СУМСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»

Затверджую
Заступник директора
з навчально-виховної роботи
 Олена ГАВРИШ
„29” 08 2025 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Природоохоронне законодавство
та екологічне право

для студентів

Освітньо-професійна програма	Шифр	Спеціальність
Екологія	101	Екологія

Освітньо-професійний ступінь – фаховий молодший бакалавр

Обсяг дисципліни в кредитах ЄКТС – 4 кредити (120 годин)

Розробник – ЧИКАЛОВ Віктор викладач

Програму розглянуто і схвалено
цикловою комісією загальноосвітніх дисциплін

Протокол № 1 від 29 серпня 2025 р.

Голова ЦК

Наталія ЧИКАЛОВА

Опис навчальної дисципліни

№ з/п	Назва	
1	Освітньо-професійна програма	Екологія
2	Галузь знань	Природничі науки
3	Освітньо-професійний ступінь	фаховий молодший бакалавр
4	Шифр і назва спеціальності	101 Екологія
5	Статус навчальної дисципліни	Обов'язковий освітній компонент
6	Семестри	VI (БСО)
7	Загальна кількість годин (кредитів ЄКТС)	4 кредити (120 годин)
8	Аудиторні заняття в тому числі: лекції практичні	72 52 20
9	Самостійна робота студента	48
10	Форма семестрового контролю	диференційований залік
11	Мова викладання	українська

Мета і завдання навчальної дисципліни

Мета викладання дисципліни	Мета навчальної дисципліни «Природоохоронне законодавство та екологічне право» полягає у: <ul style="list-style-type: none"> ○ вивчення основних положень чинного екологічного законодавства України, що регулює природноресурсові, природоохоронні й антропоохоронні суспільні відносини; ○ ознайомлення здобувачів освіти з основами природоохоронного законодавства, як правового підґрунтя охорони довкілля, формування у студентів комплексу правових знань, умінь, навичок, необхідних для кваліфікованого управління природоохоронною діяльністю на рівні промислових підприємств, установ, організацій, на рівні підрозділів Мінекобезпеки України.
Завдання вивчення дисципліни	засвоїти основні положення нормативно-правових актів, що регулюють природноресурсові, природоохоронні й антропоохоронні правовідносини; уміти застосовувати відповідні нормативні акти, складаючи еколого-правові документи, вирішувати конкретні практичні питання.

Пререквізити

Вивчення дисципліни «Природоохоронне законодавство та екологічне право» базується на засадах інтеграції різноманітних знань, отриманих здобувачами освіти при вивченні дисциплін природничого, гуманітарного та інженерно-технічного спрямування, зокрема курсів «Загальна екологія».

Постреквізити

Навчальна дисципліна «Природоохоронне законодавство та екологічне право» забезпечує дисципліни «Організація та управління природоохоронною діяльністю», «Техноекологія», «Екологічна безпека». Дисципліна «Природоохоронне законодавство та екологічне право» є фундаментальною основою, що має забезпечити засвоєння студентами екологічних дисциплін як підґрунтя для застосування правових механізмів охорони довкілля та раціонального природокористування.

Компетентності та результати навчання

Загальні компетентності	<p>ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p> <p>ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</p> <p>ЗК6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.</p> <p>ЗК8. Прагнення до охорони та збереження навколишнього природного середовища</p>
Програмні результати навчання	<p>СК2. Здатність обґрунтувати власну точку зору та висновки, використовуючи основні теорії та концепції наук про навколишнє середовище.</p> <p>СК6. Здатність до участі в розробці заходів, спрямованих на збереження ландшафтно-біологічного різноманіття та формування екологічної мережі.</p> <p>СК10. Здатність інформувати громадськість про стан навколишнього середовища та екологічної безпеки.</p> <p>СК11. Здатність до участі в реалізації природоохоронних заходів або екологічних проєктів.</p> <p>СК12. Здатність до вивчення міжнародного та вітчизняного досвіду регіональних і транскордонних екологічних проблем з метою впровадження ресурсозберігаючих, природоохоронних технологій та альтернативних джерел енергії.</p>

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти

Національна шкала (4-бальна)	Рівень компетентності	Критерії оцінювання
5 (відмінно)	Високий рівень	Здобувач освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для ухвалення рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили.
4 (добре)	Достатній рівень	Здобувач освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок.
3 (задовільно)	Середній рівень	Здобувач освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих, володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні.
2 (незадовільно)	Початковий рівень	Здобувач освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу, викладає його уривчастими реченнями, виявляє здатність викласти думку на елементарному рівні.

Тематичний план

№ з/п	Назви змістових модулів, тем	Всього годин	Аудиторні		Самостійна робота
			лекції	практичні	
1	2	3	4	5	6
Модуль 1					
1	<p>Тема 1. Предмет, джерела і система природоохоронного законодавства та екологічного права.</p> <p>Поняття екологічного права як галузі права; етапи його становлення та розвитку. Поняття, сутність та зміст еколого-правових відносин, їх класифікація (земельні, водні, надрові, рослинні, фауністичні, атмосферного повітряні, охоронні та ін.). Предмет екологічного права. Об'єкти та суб'єкти екологічного права, їх види та особливості. Система екологічного права.</p>	4	2		2
2	ПР 1. Визначення об'єктів та суб'єктів екологічного права	2		2	
3	<p>Тема 2. Державне управління в галузі охорони навколишнього середовища.</p> <p>Загальне регулювання. Основні напрями державної екологічної політики. Загальна характеристика управління природокористуванням та охороною довкілля як різновиду соціального управління.</p>	4	2		2
4	Поняття та види управління в галузі охорони навколишнього природного середовища як складова економіко-правового механізму держави. Поняття та зміст функцій управління природокористуванням та охороною довкілля.	4	2		2
5	ПР 2. Конституційні основи екологічного законодавства	2		2	
6	<p>Тема 3. Природокористування.</p> <p>Поняття природокористування. Класифікація природокористування.</p>	2	2		

7	Тема 4. Екологічні права та обов'язки громадян. Поняття та особливості екологічних прав громадян. Структура екологічних прав як суб'єктивних прав особи. Класифікація екологічних прав громадян.	4	2		2
8	Конституційні екологічні права на безпечне для життя та здоров'я довкілля, відшкодування шкоди, заподіяної їх здоров'ю та майну негативним впливом навколишнього природного середовища, одержання екологічної інформації та ін. Екологічні права, встановлені спеціальними законами про екологію, та екологічні права, передбачені підзаконними нормативними актами. Поняття, зміст, структура екологічних обов'язків громадян, їх види (загальні та спеціальні). Поняття і межі здійснення громадянами екологічних прав. Гарантії реалізації екологічних прав громадян. Основні правові форми охорони та захист екологічних прав громадян.	4	2		2
9	ПР 3. Захист екологічних прав громадян	2		2	
10	Тема 5. Юридична відповідальність за порушення екологічного законодавства. Екологічна відповідальність. Поняття екологічного правопорушення. Поняття юридичної відповідальності в екологічному законодавстві. Суб'єкти юридичної відповідальності екологічних правовідносин. Об'єкти екологічних правовідносин, за які настає юридична відповідальність при здійсненні порушення еколого-правових норм.	4	2		2
11	ПР 4. Юридична відповідальність при здійсненні порушення еколого-правових норм.	2		2	
12	Підстави виникнення та притягнення до юридичної відповідальності в екологічному законодавстві. Види юридичної відповідальності за порушення екологічного законодавства.	4	2		2

Модуль 2					
13	Тема 6. Державна система екологічного управління. Система корпоративного екологічного управління. Система місцевого екологічного управління. Система громадського екологічного управління.	4	2		2
14	Тема 7. Основи земельного права України Поняття та предмет земельного права. Методи правового регулювання в земельному праві. Принципи земельного права України.	4	2		2
15	Система земельного права України. Співвідношення земельного права з суміжними галузями права. Право власності на землю і право землекористування.	4	2		2
16	ПР 5. Розгляд прав власності на землю і право землекористування.	2		2	
17	Тема 8. Правовий режим використання, відтворення і охорони надр. Надра як об'єкт правової охорони та використання. Основні принципи правового регулювання надрокористування.	4	2		2
18	Основні нормативні акти. Механізми правового регулювання надрокористування. Виклики та перспективи розвитку правового регулювання надрокористування.	4	2		2
19	ПР 6. Юридична відповідальність за порушення законодавства про надра.	2		2	
20	Тема 9. Правовий режим використання, відтворення і охорони вод. Води як об'єкти правового регулювання використання, відновлення та охорони. Правова охорона вод. Право водокористування	4	2		2
21	ПР 7. Юридична відповідальність за порушення водного законодавства.	2		2	
22	Тема 10. Правовий режим охорони і використання атмосферного повітря. Атмосферне повітря як об'єкт правового регулювання, охорони та використання. Правове регулювання використання атмосферного повітря. Суб'єкти, об'єкти та зміст права використання права атмосферного повітря, як сировини	4	2		2

	<p>основного виробничого призначення. Економічно-правові заходи щодо забезпечення ефективного використання та охорони атмосферного повітря. Основні правила охорони атмосферного повітря. Правові засоби запобігання забрудненню атмосферного повітря. Контроль за охороною атмосферного повітря. Порушення в галузі охорони атмосферного повітря як підстави для юридичної відповідальності. Особливості майнової відповідальності за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону атмосферного повітря. Особливості порушень законодавства про охорону атмосферного повітря як підстави для адміністративної, кримінальної та дисциплінарної відповідальності. Заходи органів внутрішніх справ по забезпеченню охорони атмосферного повітря.</p>				
23	<p>Тема 11. Правовий режим використання, відтворення і охорона тваринного світу. Правова охорона тваринного світу в Україні. Тваринний світ як об'єкт використання, відтворення та правової охорони. Об'єкти тваринного світу. Право власності на об'єкти тваринного світу. Форми права власності на об'єкти тваринного світу. Суб'єкти та об'єкти права власності на об'єкти тваринного світу. Право користування об'єктами тваринного світу, його види.</p>	4	2		2
24	<p>Зміст загального та спеціального використання об'єктів тваринного світу. Особливості здійснення спеціального використання. Підстави та умови припинення права використання об'єктів тваринного світу. Особливості управління в галузі використання, відтворення та охорони тваринного світу. Правові засади здійснення моніторингу і контролю за додержанням законодавства про тваринний світ.</p>	4	2		2

Модуль 3					
25	<p>Тема 12. Основи правового режиму рослинного світу України. Рослинний світ як об'єкт правового регулювання: поняття та класифікація. Види використання природних рослинних ресурсів та їх правове забезпечення. Правова охорона рослинного світу: поняття та основні заходи. Зелена книга України: поняття та правове начення. Правова охорона зелених насаджень у межах населених пунктів. Юридична відповідальність за порушення законодавства про рослинний світ.</p>	4	2		2
26	<p>Тема 13. Правовий режим використання, відтворення охорони лісів. Ліс як об'єкт використання та правової охорони. Склад лісового фонду. Категорії лісів та їх правовий режим: ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення; рекреаційно-оздоровчі ліси; захисні ліси; експлуатаційні ліси.</p>	4	2		2
27	<p>Право власності на ліси. Право державної власності на ліси. Право комунальної власності на ліси. Право приватної власності на ліси. Право користування лісами. Постійне користування лісами. Тимчасове користування лісами. Юридична відповідальність за порушення лісового законодавства.</p>	4	2		2
28	<p>ПР 8. Визначення об'єктів правового регулювання екологічних відносин.</p>	2		2	
29	<p>Тема 14. Роль екологічного законодавства у відтворенні природних ресурсів. Основні аспекти ролі екологічного законодавства у відтворенні природних ресурсів. Актуальні тенденції та виклики Актуальна інформація в Україні Огляд основних законодавчих актів у сфері охорони довкілля.</p>	4	2		2

30	<p>Тема 15. Правовий режим територій та об'єктів, що підлягають особливій охороні.</p> <p>Нормативна база. Правовий режим земель природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення. Поняття земель природно-заповідного фонду. Склад земель природно-заповідного фонду. Особливості правового режиму земель природно-заповідного фонду. Права власності на землі природно-заповідного фонду. Порядок створення територій та об'єктів ПЗФ. Обмеження та обтяження щодо використання земель ПЗФ. Землі іншого природоохоронного призначення. Землі природно-заповідного фонду вздовж лінії державного кордону України.</p>	4	2		2
31	<p>Тема 16. Державне регулювання і контроль на природно-заповідних територіях.</p> <p>Управління в галузі організації, охорони та використання природно-заповідного фонду. Режим територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Охоронні зони територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Науково-дослідні роботи на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду. Економічне забезпечення організації і функціонування природно-заповідного фонду. Порядок створення й оголошення територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Державний кадастр територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Охорона територій та об'єктів природно-заповідного фонду, контроль за додержанням їх режиму</p>	4	2		2
32	<p>Тема 17. Правовий режим надзвичайних екологічних ситуацій та територій, забруднених внаслідок Чорнобильської катастрофи.</p> <p>Визначення зони надзвичайної екологічної ситуації. Законодавство про зону надзвичайної екологічної ситуації. Основні завдання Закону та сфера його</p>	4	2		2

	<p>дії. Основні принципи регулювання правового режиму в зоні надзвичайної екологічної ситуації. Підстави для оголошення окремої місцевості зоною надзвичайної екологічної ситуації. Порядок оголошення окремої місцевості зоною надзвичайної екологічної ситуації. Правовий режим зони надзвичайної екологічної ситуації. Державне регулювання режиму надзвичайних екологічних ситуацій. Правовий режим зон надзвичайних екологічних ситуацій. Правовий режим територій, забруднених внаслідок Чорнобильської катастрофи.</p>				
33	<p>Тема 18. Юридична відповідальність за порушення екологічного законодавства. Нормативна база. Поняття відповідальності за порушення екологічного законодавства. Порушення, за які несуть відповідальність винні особи. Цивільна відповідальність за порушення екологічного законодавства. Кримінальна відповідальність за екологічні злочини. Адміністративна відповідальність. Дисциплінарна відповідальність за екологічні правопорушення. Державні органи, що здійснюють контроль за дотриманням вимог природоохоронного законодавства.</p>	2	2		
34	<p>ПР 9. Визначення складу екологічного правопорушення.</p>	2		2	
35	<p>ПР 10. Визначення видів відповідальності за порушення норм екологічного законодавства.</p>	2		2	
36	<p>Тема 19. Міжнародне екологічне право. Основні джерела міжнародного екологічного права. Резолюції міжнародних організацій. Поняття та принципи міжнародно-правової охорони навколишнього середовища. Міжнародне співробітництво у сфері охорони навколишнього середовища під егідою ООН. Міжнародно-правова охорона планетарного середовища та космічного простору. Міжнародно-правова охорона</p>	4	2		2

	морського середовища. Міжнародно- правова охорона рослинного і тваринного світу.				
	Всього	120	52	20	48

Зміст програми навчальної дисципліни

№ заняття	Назва розділу модуля, теми програми. Тема уроку та її короткий зміст	Кількість годин			Види навчальних занять та методи їх проведення	Навчально-методична література та унаочнення	Самостійна робота студентів	Форми поточного контролю
		всього	з них					
			аудитор	самост.				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Модуль № 1								
1	<p>Тема 1. Предмет, джерела і система природоохоронного законодавства та екологічного права.</p> <p>Поняття екологічного права як галузі права; етапи його становлення та розвитку.</p> <p>Поняття, сутність та зміст еколого-правових відносин, їх класифікація (земельні, водні, надрові, рослинні, фауністичні, атмосферного повітряні, охоронні та ін.).</p> <p>Предмет екологічного права. Об'єкти та суб'єкти екологічного права, їх види та особливості. Система екологічного права.</p>	4	2	2	Лекція (інформаційна, проблемна).	[1] ст. 5-2 Унаочнення: презентація, структурно-логічна схема.	Опис основних понять екологічного права	Фронтальне опитування, тестування
2	<p>ПР 1. Визначення об'єктів та суб'єктів екологічного права</p>	2	2		ПР (тренінг, робота в малих групах)	[2] ст. 10-15 роздатковий матеріал (кейси, задачі)	[7] ст. 5-10	Перевірка практичних завдань, усна відповідь
3	<p>Тема 2. Державне управління в галузі охорони навколишнього середовища.</p> <p>Загальне регулювання. Основні напрями</p>	4	2	2	Лекція (інформаційна, лекція-бесіда).	[1] ст. 45-60 Унаочнення: схеми органів	Підготовка конспекту, вивчення	Письмова самостійна робота,

	державної екологічної політики. Загальна характеристика управління природокористуванням та охороною довкілля як різновиду соціального управління.					управління, презентаці	структурних підрозділів органів влади	індивідуальні завдання
4	Поняття та види управління в галузі охорони навколишнього природного середовища як складова економіко-правового механізму держави. Поняття та зміст функцій управління природокористуванням та охороною довкілля.	4	2	2	Лекція (проблемна, відеолекція)	[1] ст. 60-75 відеоматеріали, презентація	Аналіз функцій конкретного природоохоронного органу	Оперативний контроль, тестоний
5	ПР 2. Конституційні основи екологічного законодавства	2	2		ПР (аналіз нормативних документів, дискусія)	[3] Конституція України [2] ст. 20-25	текст Конституції України, інші закони.	Оцінка роботи з нормативними актами, колоквиум
6	Тема 3. Природокористування. Поняття природокористування. Класифікація природокористування.	2	2		Лекція пояснення	[1] ст. 85-95 аблиця класифікації, презентація		Усне опитування.
7	Тема 4. Екологічні права та обов'язки громадян. Поняття та особливості екологічних прав громадян. Структура екологічних прав як суб'єктивних прав особи. Класифікація екологічних прав громадян.	4	2	2	Лекція бесіда	[1] ст.100-115 [2] ст. 30-35 презентація, схеми	Підготовка таблиці класифікації екологічних прав	Індивідуальне усне опитування
8	Конституційні екологічні права на безпеку для життя та здоров'я довкілля, відшкодування шкоди, заподіяної їх здоров'ю та майну негативним впливом	4	2	2	Лекція (проблемна)	[1] ст.115-130 презентація, реальні судові кейси	Підготовка конспекту.	Письмова робота

	<p>навколишнього природного середовища, одержання екологічної інформації та ін. Екологічні права, встановлені спеціальними законами про екологію, та екологічні права передбачені підзаконними нормативними актами. Поняття, зміст, структура екологічних обов'язків громадян, їх види (загальні та спеціальні). Поняття і межі здійснення громадянами екологічних прав. Гаранті реалізації екологічних прав громадян. Основні правові форми охорони та захисту екологічних прав громадян.</p>						Аналіз судової практики з захисту екоправ.	
9	<p>ПР 3. Захист екологічних прав громадян</p>	2	2		ПР розбір ситуацій, рольова гра	[7] ст. 20-30 шаблони скарг, зразки документів	Складання та захист проекту звернення/ скарги	Перевірка ПР
10	<p>Тема 5. Юридична відповідальність за порушення екологічного законодавства. Екологічна відповідальність. Поняття екологічного правопорушення. Поняття юридичної відповідальності в екологічному законодавстві. Суб'єкти юридичної відповідальності екологічних правовідносин. Об'єкти екологічних правовідносин, за які настає юридична відповідальність при здійсненні порушення еколого-правових норм.</p>	4	2	2	Лекція, пояснення, розповідь	[1] ст.200-215 [2] ст. 50-60 схеми складу правопорушень, презентація	Вивчення складів конкретних екопорушень	Тестове завдання

11	ПР 4. Юридична відповідальність при здійсненні порушення еколого-правових норм.	2	2		ПР рішення задач, аналіз кейсів	[7] ст. 35-45 картки із завданнями	Оцінка правильності розв'язання практичних завдань	Перевірка ПР
12	Підстави виникнення та притягнення до юридичної відповідальності в екологічному законодавстві. Види юридичної відповідальності за порушення екологічного законодавства.	4	2	2	Лекція, бесіда	[1] ст.215-230 таблиця видів в відповідальності	Складання порівняльної таблиці видів юридичної відповідальності	Усне опитування за таблицею
Модуль 2								
13	Тема 6. Державна система екологічного управління. Система корпоративного екологічного управління. Система місцевого екологічного управління. Система громадського екологічного управління.	4	2	2	Лекція (інформаційна)	[1] ст.135-150 схеми систем управління, презентація	Підготовка конспекту. Пошук інформації про громадські екоорганізації	Фронтальне опитування.
14	Тема 7. Основи земельного права України. Поняття та предмет земельного права. Методи правового регулювання в земельному праві. Принципи земельного права України.	4	2	2	Лекція (проблемна)	[1] ст.235-250 презентація, структурно-логічна схема	Опис принципів земельного права на прикладах	Письмова самостійна робота
15	Система земельного права України. Співвідношення земельного права з суміжними галузями права. Право власності на землю і право землекористування.	4	2	2	Лекція (інформаційна)	[1] ст.250-265 схеми, презентація	Вивчення Закону України "Про землю"	Тестування

16	ПР 5. Розгляд прав власності на землю і право землекористування.	2	2		ПР аналіз документів, робота в парах	[3] Земельний кодекс України, [7] ст. 46-50 зразки документів на землю		Перевірка ПР
17	Тема 8. Правовий режим використання, відтворення і охорони надр. Надра як об'єкт правової охорони та використання. Основні принципи правового регулювання надрокористування.	4	2	2	Лекція, бесіда	[1] ст.270-285 презентація, карта корисних копалин України	Підготовка конспекту. Підбір інформації про основні родовища України	Усне опитування
18	Основні нормативні акти. Механізми правового регулювання надрокористування. Виклики та перспективи розвитку правового регулювання надрокористування.	4	2	2	Лекція (проблемна, дискусія).	[1] ст.285-300 презентація, нормативні акти	Аналіз статей Закону України "Про надра"	Участь у дискусії, оцінка аргументації
19	ПР 6. Юридична відповідальність за порушення законодавства про надра.	2	2		ПР розв'язання ситуаційних завдань	[7] ст. 50-55 картки із завданнями		Оцінка правильності розв'язання задач
20	Тема 9. Правовий режим використання, відтворення і охорони вод. Води як об'єкти правового регулювання використання, відновлення та охорони. Правова охорона вод. Право водокористування.	4	2	2	Лекція (інформаційна)	[1] ст.305-320 презентація, схеми водних об'єктів	Підготовка конспекту. Вивчення Водного кодексу України	Усне опитування
21	ПР 7. Юридична відповідальність за порушення водного законодавства.	2	2		ПР аналіз правопорушень, кейс-метод)	[7] ст. 55-60 картки із завданнями		Усне опитування

22	<p>Тема 10. Правовий режим охорони і використання атмосферного повітря. Атмосферне повітря як об'єкт правового регулювання, охорони та використання. Правове регулювання використання атмосферного повітря. Суб'єкти, об'єкти та зміст права використання права атмосферного повітря, як сировини основного виробничого призначення. Економічно-правові заходи щодо забезпечення ефективного використання та охорони атмосферного повітря. Основні правила охорони атмосферного повітря. Правові засоби запобігання забрудненню атмосферного повітря. Контроль за охороною атмосферного повітря. Порушення в галузі охорони атмосферного повітря як підстави для юридичної відповідальності. Особливості майнової відповідальності за шкоду, заподяну порушенням законодавства про охорону атмосферного повітря. Особливості порушень законодавства про охорону атмосферного повітря як підстави для адміністративної, кримінальної та дисциплінарної відповідальності. Заходи органів внутрішніх справ по забезпеченню охорони атмосферного повітря.</p>	4	2	2	Лекція інформаційна, проблемна)	[1] ст. 325-345 презентація діаграми забруднення	Підготовка конспекту. Аналіз статей Закону "Про охорону атмосферного повітря"	Тестування
----	---	---	---	---	---------------------------------------	---	--	------------

23	<p>Тема 11. Правовий режим використання, відтворення і охорона тваринного світу.</p> <p>Правова охорона тваринного світу в Україні. Тваринний світ як об'єкт використання, відтворення та правової охорони. Об'єкти тваринного світу. Право власності на об'єкти тваринного світу. Форми права власності на об'єкти тваринного світу. Суб'єкти та об'єкти права власності на об'єкти тваринного світу. Право користування об'єктами тваринного світу, його види.</p>	4	2	2	Лекція, бесіда	[1] ст. 350-365 презентація, фото- та відео матеріали	Підготовка конспекту. Вивчення Закону "Про тваринний світ"	Фронтальне опитування
24	<p>Зміст загального та спеціального використання об'єктів тваринного світу. Особливості здійснення спеціального використання. Підстави та умови припинення права використання об'єктів тваринного світу. Особливості управління в галузі використання, відтворення та охорони тваринного світу. Правові засади здійснення моніторингу і контролю за дотриманням законодавства про тваринний світ.</p>	4	2	2	Лекція (проблемна)	[1] ст. 365-380 презентація, схеми	Складання таблиці відмінностей загального та спеціального використання	Перевірка таблиці, усне опитування
Модуль № 3								
25	<p>Тема 12. Основи правового режиму рослинного світу України.</p> <p>Рослинний світ як об'єкт правового регулювання: поняття та класифікація. Види</p>	4	2	2	Лекція (інформаційна)	[1] ст. 385-400	Підготовка конспекту.	Індивідуальне завдання

	використання природних рослинних ресурсів та їх правове забезпечення. Правова охорона рослинного світу: поняття та основні заходи. Зелена книга України: поняття та правове значення. Правова охорона зелених насаджень у межах населених пунктів. Юридична відповідальність за порушення законодавства про рослинний світ.					презентація, зразки з Червоної та Зеленої книги України	Підбір інформації про охоронювані види рослин регіону	
26	Тема 13. Правовий режим використання, відтворення охорони лісів. Ліс як об'єкт використання та правової охорони. Склад лісового фонду. Категорії лісів та їх правовий режим: ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення; рекреаційно-оздоровчі ліси; захисні ліси експлуатаційні ліси.	4	2	2	Лекція, бесіда	[1] ст. 405-420 презентація, карта лісів України	Підготовка конспекту. Вивчення Лісового кодексу України	Письмова самостійна робота
27	Право власності на ліси. Право державної власності на ліси. Право комунальної власності на ліси. Право приватної власності на ліси. Право користування лісами. Постійне користування лісами. Тимчасове користування лісами. Юридична відповідальність за порушення лісового законодавства.	4	2	2	Лекція (проблемна).	[1] ст. 420-435 презентація, схеми.	Аналіз статей Лісового кодексу України щодо прав власності	Тестування
28	ПР 8. Визначення об'єктів правового регулювання екологічних відносин.	2	2		ПР, дискусія, складання кластеру	[2] ст. 65-70, [7] ст. 60-65 плакати	Захист групових кластерів	оцінка активності

29	<p>Тема 14. Роль екологічного законодавства у відтворенні природних ресурсів. Основні аспекти ролі екологічного законодавства у відтворенні природних ресурсів. Актуальні тенденції та виклики Актуальна інформація в Україні Огляд основних законодавчих актів у сфері охорони довкілля</p>	4	2	2	Лекція (проблемна, дискусія)	[1] ст. 440-455, [5] ст. 400-450 презентація, аналітичні матеріали.	Підбір актуальних новин щодо екологічного законодавства	Участь у дискусії, оцінка підібраних матеріалів
30	<p>Тема 15. Правовий режим територій та об'єктів, що підлягають особливій охороні. Нормативна база Правовий режим земель природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення Поняття земель природно-заповідного фонду. Склад земель природно-заповідного фонду. Особливості правового режиму земель природно-заповідного фонду. Права власності на землі природно-заповідного фонду. Порядок створення територій та об'єктів ПЗФ. Обмеження та обов'язки щодо використання земель ПЗФ. Землі іншого природоохоронного призначення. Землі природно-заповідного фонду вздовж лінії державного кордону України.</p>	4	2	2	Лекція (інформаційна)	[1] ст. 460-475 презентація, карта ПЗФ України	Підготовка конспекту. Пошук інформації про ПЗФ свого регіону	Усне опитування

31	<p>Тема 16. Державне регулювання і контроль на природно-заповідних територіях. Управління в галузі організації, охорони та використання природно-заповідного фонду. Режим територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Охоронні зони територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Науково-дослідні роботи на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду. Економічне забезпечення організації і функціонування природно-заповідного фонду. Порядок створення й оголошення територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Державний кадастр територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Охорона територій та об'єктів природно-заповідного фонду, контроль за додержанням їх режиму</p>	4	2	2	Лекція, бесіда	[1] ст. 475-490 презентація, схеми управління ПЗФ	Аналіз положень Закону "Про природно-заповідний фонд України"	Письмова робота
32	<p>Тема 17. Правовий режим надзвичайних екологічних ситуацій та територій, забруднених внаслідок Чорнобильської катастрофи. Визначення зони надзвичайної екологічної ситуації. Законодавство про зону надзвичайної екологічної ситуації. Основні завдання Закону та сфера його дії. Основні принципи регулювання правового</p>	4	2	2	Лекція (проблемна, відеолекція).	[1] ст. 495-510 відеоматеріали, презентація, карта зон	Підготовка конспекту.	Тестування

	<p>режиму в зоні надзвичайної екологічної ситуації. Підстави для оголошення окремої місцевості зоною надзвичайної екологічної ситуації. Порядок оголошення окремої місцевості зоною надзвичайної екологічної ситуації. Правовий режим зони надзвичайної екологічної ситуації. Державне регулювання режиму надзвичайних екологічних ситуацій. Правовий режим зон надзвичайних екологічних ситуацій. Правовий режим територій, забруднених внаслідок Чорнобильської катастрофи.</p>					<p>[1] ст. 495-510 відеоматеріали, презентація, карта зон</p>	<p>Аналіз Наслідків Чорнобильської катастрофи</p>	
33	<p>Тема 18. Юридична відповідальність за порушення екологічного законодавства. Нормативна база. Поняття відповідальності за порушення екологічного законодавства. Порушення, за які несуть відповідальність винні особи. Цивільна відповідальність за порушення екологічного законодавства. Кримінальна відповідальність за екологічні злочини. Адміністративна відповідальність. Дисциплінарна відповідальність за екологічні правопорушення. Державні органи, що здійснюють контроль за дотриманням вимог природоохоронного законодавства.</p>	2	2		<p>Лекція (узагальнення)</p>	<p>[1] ст. 510-520, [2] ст. 70-80 презентація, зведена таблиця видів відповідальності</p>	<p>Фронтальне опитування</p>	

34	ПР 9. Визначення складу екологічного правопорушення.	2	2		ПР аналіз складів правопорушень робота з КпАП, КК України)	[3] (КпАП, КК України), [7] ст. 65-70 тексти кодексів		Оцінка правильності визначення складу правопорушення
35	ПР 10. Визначення видів відповідальності за порушення норм екологічного законодавства.	2	2		ПР рішення комплексних ситуаційних завдань	[7] ст. 70-75 картки із завданнями		Підсумковий контроль роботи на практичних заняттях
36	Тема 19. Міжнародне екологічне право. Основні джерела міжнародного екологічного права. Резолюції міжнародних організацій. Поняття та принципи міжнародно-правової охорони навколишнього середовища. Міжнародне співробітництво у сфері охорони навколишнього середовища під егідою ООН. Міжнародно-правова охорона планетарного середовища та космічного простору. Міжнародно-правова охорона морського середовища. Міжнародно-правова охорона рослинного і тваринного світу.	4	2	2	Лекція, дискусія	[1] ст. 525-540, [5] ст. 450-500 презентація, карта міжнародних угод	Підготовка конспекту. Підбір інформації про міжнародні екоорганізації	Захист інформаційних повідомлень
	Всього	120	72	48				

Рекомендована література

Основна

1. Екологічне право України : курс лекцій / за ред. д-ра юрид. наук, проф. кафедри аграрного, земельного та екологічного права НУ» ОЮА» Каракаша І. І. – Одеса: 2020. – 321 с.
2. Екологічне право: навчально-методичний посібник для студентів денної та заочної форми навчання / Демчук Т.І., Борденюк О.В., Шелудяков Р.С. Чернівці, 2021. 100 с
3. Законодавство України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.kiev.ua/>

Додаткова

4. Загальні засади судової інженерно-екологічної експертизи. Методичні рекомендації. Шрамко О. М., Міняйло А. А., Варик Г. С.– К. : ДНДЕКЦ МВС України, 2022. С.39
5. Васюкова Г.Т. Екологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів / Г. Т. Васюкова, О. І. Ярошева. – К.: Кондор, 2020. 523 с.
6. Правознавство. Навчально-методичний посібник. Ужгород: Видавництво юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ», 2024. 19 с.
7. Обіюх Н. М. Природоохоронне законодавство та екологічне право: Методичні вказівки і завдання для підготовки до практичних занять здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОП «Екологія» спеціальності 101 «Екологія» / уклад. Н. М. Обіюх. Біла Церква: БНАУ, 2023. 55 с.

Інформаційні ресурси

1. Міністерство екології та природних ресурсів України [Елект. ресурс.]. – Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/>
2. Вісник Верховного Суду України [Елект. ресурс.]. – Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/>
3. Інформаційний центр Міністерства юстиції України [Елект. ресурс.]. – Режим доступу : <http://www.informjust.kiev.ua/>
4. Право України [Елект. ресурс.]. – Режим доступу: <http://pravoua.com.ua/ua/index.php?linkmy=golovna>
5. Правовий експерт [Елект. ресурс.]. – Режим доступу: <http://lawexpert.com.ua>
6. Український юридичний портал [Елект. ресурс.]. – Режим доступу: <http://www.zakoni.com.ua>
7. Український юрист [Елект. ресурс.]. – Режим доступу: <http://ukrjurist.com/>
8. Урядовий кур'єр [Елект. ресурс.]. – Режим доступу: <http://ukurier.gov.ua/uk>

9. ВИДИ КОНТРОЛЮ ТА ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ

Види контролю:

- Поточний (комп'ютерне тестування, фронтальне опитування, виконання практичних завдань, відтворення виробничих ситуацій).
- Модульний (комп'ютерне тестування, фронтальне опитування, виконання практичних завдань).
- Підсумковий (диференційований залік).

10. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

Оцінювання знань студентів з дисципліни природоохоронне законодавство та екологічне право здійснюється за національною чотирибальною шкалою.

Національна шкала (4-бальна)	Рівень компетентності	Критерії оцінювання
5 (відмінно)	Високий рівень	Здобувач освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для ухвалення рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили.
4 (добре)	Достатній рівень	Здобувач освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок.
3 (задовільно)	Середній рівень	Здобувач освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих, володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні.
2 (незадовільно)	Початковий рівень	Здобувач освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу, викладає його уривчастими реченнями, виявляє здатність викласти думку на елементарному рівні.

11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

БАЗОВА

1. Екологічне право України : курс лекцій / за ред. д-ра юрид. наук, проф. кафедри аграрного, земельного та екологічного права НУ» ОЮА» Каракаша І. І. – Одеса: 2020. – 321 с.
2. Екологічне право: навчально-методичний посібник для студентів денної та заочної форми навчання / Демчук Т.І., Борденюк О.В., Шелудяков Р.С. Чернівці, 2021. 100 с
3. Законодавство України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.kiev.ua/>

ДОПОМІЖНА

1. Загальні засади судової інженерно-екологічної експертизи. Методичні рекомендації. Шрамко О. М., Міняйло А. А., Варик Г. С.– К. : ДНДЕКЦ МВС України, 2022. С.39
2. Васюкова Г.Т. Екологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів / Г. Т. Васюкова, О. І. Ярошева. – К.: Кондор, 2020. 523 с.
3. Правознавство. Навчально-методичний посібник. Ужгород: Видавництво юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ», 2024. 19 с.
4. Обіюх Н. М. Природоохоронне законодавство та екологічне право: Методичні вказівки і завдання для підготовки до практичних занять здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОП «Екологія» спеціальності 101 «Екологія» / уклад. Н. М. Обіюх. Біла Церква : БНАУ, 2023. 55 с.

Інформаційні ресурси

1. Міністерство екології та природних ресурсів України [Елект. ресурс.]. – Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/>
2. Вісник Верховного Суду України [Елект. ресурс.]. – Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/>
3. Інформаційний центр Міністерства юстиції України [Елект. ресурс.]. – Режим доступу : <http://www.informjust.kiev.ua/>
4. Право України [Елект. ресурс.]. – Режим доступу: <http://pravoua.com.ua/ua/index.php?linkmy=golovna>
5. Правовий експерт [Елект. ресурс.]. – Режим доступу: <http://lawexpert.com.ua>
6. Український юридичний портал [Елект. ресурс.]. – Режим доступу: <http://www.zakoni.com.ua>
7. Український юрист [Елект. ресурс.]. – Режим доступу: <http://ukrjurist.com/>
8. Урядовий кур'єр [Елект. ресурс.]. – Режим доступу: <http://ukurier.gov.ua/uk>

13. ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Правила відвідування занять та поведінки на заняттях

Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. Студенти зобов'язані брати активну участь в навчальному процесі, не спізнюватися на заняття та не пропускати їх без поважної причини, не заважати викладачу проводити заняття, не відволікатися на дії, що не пов'язані з навчальним процесом.

Політика дедлайнів та перескладань

У разі виникнення заборгованостей з навчальної дисципліни або будь-яких форс-мажорних обставин, студенти мають зв'язатися з викладачем по доступних (наданих викладачем) каналах зв'язку для розв'язання проблемних питань та узгодження алгоритму дій для відпрацювання. У разі пропуску занять з поважних причин студенти можуть відпрацювати матеріал протягом двох тижнів, за умови надання відповідного документа, що підтверджує причину відсутності. У разі отримання незадовільної підсумкової оцінки, студенти мають можливість перескласти курс згідно зі встановленим графіком. Адміністрація визначає розклад перескладання, враховуючи наявність необхідних ресурсів і завантаженість навчального процесу.

Політика академічної поведінки і етики

Студенти мають бути толерантним, поважати думку оточуючих, заперечення формулювати в коректній формі, конструктивно підтримувати зворотний зв'язок на заняттях.

Політика академічної доброчесності

Плагіат та інші форми недоброчесної роботи неприпустимі. До плагіату відноситься відсутність посилань при використанні друкованих та електронних матеріалів, цитат, думок інших авторів. Списування під час самостійних робіт заборонені. Неприпустимі підказки та списування під час тестів, занять; здача заліку за іншого студента; копіювання матеріалів, захищених системою авторського права, без дозволу автора роботи. Для підготовки індивідуальних завдань можна користуватись прикладами, наданими в Moodle, що відповідають індивідуальній тематиці, з урахуванням вимог авторського права й належного оформлення джерел. Усі роботи мають бути виконані самостійно, з дотриманням встановлених норм і правил.

Політика викладання

Метою курсу є формування у студентів системних знань про правові основи охорони навколишнього природного середовища, екологічні права та обов'язки громадян, а також навичок практичного застосування природоохоронного законодавства.

Викладання здійснюється з дотриманням таких принципів:

- **Актуальність** – розгляд чинних законодавчих і нормативних актів України та міжнародних угод у сфері екології.
- **Науковість та практичність** – поєднання теоретичного матеріалу з аналізом реальних прикладів, судової практики, екологічних кейсів.
- **Інтерактивність** – застосування дискусій, групових завдань, рольових ігор, що моделюють юридичні ситуації.
- **Формування правової свідомості** – виховання у студентів відповідального ставлення до природи, розуміння механізмів захисту екологічних прав.

Оцінювання знань студентів здійснюється через поточний контроль, тестування, виконання практичних завдань та підсумковий іспит.

Додаткова інформація з дисципліни
Приблизний перелік питань, які виносяться на семестровий контроль

1. У чому полягає правове регулювання фінансування заходів з охорони довкілля? Охарактеризувати фонди охорони довкілля.
2. Визначити поняття права природокористування та його види.
3. Визначити поняття та предмет екологічного права. Об'єкти екологічного права.
4. Визначити та охарактеризувати право на відшкодування шкоди, заподіяної порушенням права на безпечне довкілля.
5. Дати визначення об'єктам та суб'єктам екологічної експертизи.
6. Дати визначення поняттю «відповідальність за порушення земельного законодавства».
7. Дати визначення поняттю «державна екологічна експертиза».
8. Дати визначення поняттю «державне управління в галузі використання та охорони земель».
9. Дати визначення поняттю та предмету екологічного права. Перелічити основні об'єкти екологічного права. 1
0. Дати визначення поняттю та складу лісового фонду.
11. Дати визначення поняттю, змісту та видам екологічної експертизи.
12. Дати визначення праву власності на ліси та праву користування.
13. Дати загальну характеристику джерел екологічного права.
14. Дати загальну характеристику та викласти зміст економіко-правового механізму у сфері екології.
15. Дати стислу характеристику підзаконних нормативно-правових актів в системі джерел екологічного права.
16. Дати характеристику законам, як джерелам екологічного права, а також показати їх роль в правовому регулюванні екологічних відносин.
17. Дати характеристику захисту прав громадян України у галузі охорони навколишнього природного середовища.
18. Дати характеристику збору за спеціальне природокористування.
19. Дати характеристику землі як об'єкту використання та правової охорони, охарактеризувати поняття «категорії земель».
20. Дати характеристику поняттю «екологічне ліцензування».
21. Дати характеристику правам та обов'язкам водокористувачів.
22. Дати характеристику правових заходів забезпечення екологічної безпеки.
23. Дати характеристику праву вільного доступу до інформації про стан довкілля.
24. Здійснити порівняльний аналіз понять «право власності» та «право користування земельними ділянками».
25. Навести види права надракористування.
26. Навести визначення поняття «екологічний контроль».
27. Навести загальну характеристику еколого-правового статусу людини і громадянина.
28. Навести класифікацію джерел екологічного права.

29. Навести основні засади державного управління і контролю в галузі використання і охорони надр.
30. Навести особливості правового режиму національних природних парків та регіональних ландшафтних парків.
31. Навести поняття, види та структуру екологічних правопорушень.
32. Навести поняття, види та структуру екологічних правопорушень.
33. Навести поняття, склад та загальну характеристику правового режиму природно заповідного фонду.
34. Навести правові заходи охорони атмосферного повітря
35. Навести приклад органів спеціальної компетенції в сфері екологічної безпеки.
36. Навести структуру екологічних правовідносин.
37. Навести та дати характеристику правовим заходам охорони лісів.
38. Навести та описати гарантії екологічних прав громадян.
39. Навести характеристику правового режиму природних та біосферних заповідників.
40. Надати коротку характеристику системи органів управління в екологічній сфері.
41. Надати характеристику правових заходів охорони надр.
42. Назвати та дати визначення правам та обов'язкам лісокористувачів.
43. Назвати та охарактеризувати правові заходи охорони вод.
44. Назвати та охарактеризувати принципи екологічного права.
45. Назвати та пояснити обов'язки громадян у галузі охорони навколишнього природного середовища.
46. Назвати функції управління в галузі використання і охорони вод.
47. Описати загальне та спеціальне природокористування.
48. Описати поняття та функції юридичної відповідальності за порушення екологічного законодавства.
49. Описати поняття, зміст та види управління в сфері охорони довкілля та використання природних ресурсів.
50. Описати порядок створення об'єктів природно-заповідного фонду.
51. Охарактеризувати атмосферне повітря як об'єкт правового регулювання, охорони та використання; законодавство про охорону атмосферного повітря.
52. Охарактеризувати конституційні основи регулювання відносин у сфері охорони довкілля.
53. Охарактеризувати конституційні основи регулювання відносин у сфері охорони довкілля.
54. Охарактеризувати поняття та види екологічних прав громадян.
55. Охарактеризувати поняття та види та особливості екологічних правовідносин.
56. Охарактеризувати поняття та види та особливості екологічних правовідносин.
57. Охарактеризувати поняття, юридичну природу та види екологічної безпеки.
58. Охарактеризувати порядок відшкодування шкоди, заподіяної довкіллю.
59. Охарактеризувати права та обов'язки власників землі та землекористувачів.

60. Охарактеризувати права та обов'язки користувачів надр.
61. Охарактеризувати право водокористування та його види.
62. Охарактеризувати право на безпечне для життя та здоров'я довкілля.
63. Охарактеризувати право на безпечне для життя та здоров'я довкілля.
64. Охарактеризувати правові аспекти природокористуванням й охороною довкілля. участі
65. Охарактеризувати принципи екологічного права. громадськості в управлінні
66. Охарактеризувати роль органів загальної компетенції та їх спеціалізованих структур у сфері охорони навколишнього середовища та забезпечення безпеки життєдіяльності людини та суспільства.
67. Охарактеризувати стандартизацію та нормування в галузі використання та охорони атмосферного повітря.
68. Охарактеризувати управління і контроль у галузі охорони атмосферного повітря.
69. Охарактеризувати участь громадськості у проведенні державної екологічної експертизи.
70. Показати основні особливості поняття відходів та їх класифікацію.
71. Показати основні особливості права користування надрами. Дати визначення поняттю «гірничий відвід».
72. Показати основні особливості правового режиму заказників та пам'яток природи.
73. Показати основні особливості реалізації правових заходів охорони тваринного світу. Дати стислу характеристику правової складової Червоної книги.
74. Показати основні особливості управління і контролю у галузі використання та охорони тваринного світу.
75. Привести загальну характеристику поняття «тваринний світ» як об'єкта використання та правової охорони. Назвати основні складові законодавства про охорону і використання тваринного світу.
76. Привести основні засади правового регулювання полювання та ведення мисливського господарства.
77. Привести основні засади правового регулювання рибальства та рибного господарства.
78. Привести основні особливості відповідальності за порушення законодавства про надра.
79. Розкрити зміст правової охорони земель.
80. Розкрити поняття «відповідальність за порушення земельного законодавства».
81. Розкрити сутність інформаційного забезпечення у сфері охорони навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів.
82. У чому полягає державне управління і контроль у сфері використання та охорони лісів?
83. Яка відповідальність встановлена за порушення водного законодавства?
84. Яка встановлена відповідальність за порушення законодавства у сфері поводження з відходами?

85. Яка передбачена адміністративна та кримінальна відповідальність за екологічні правопорушення.

86. Яка передбачена кримінальна відповідальність за екологічні правопорушення?

87. Яка передбачена цивільно-правова та дисциплінарна відповідальність за екологічні правопорушення?

88. Які існують методи правового регулювання екологічних відносин?

89. Які існують методи правового регулювання екологічних відносин?

90. Якою є відповідальність за порушення лісового законодавства?

Приблизний перелік тем рефератів

1. Напрями розвитку правового регулювання охорони навколишнього середовища в сучасній Україні.

2. Встановлення нормативів допустимого впливу на навколишнє середовище та відповідальність за їх недотримання.

3. Особливості правового захисту конституційного права на достовірну інформацію про стан навколишнього середовища.

4. Громадський екологічний контроль: форми проведення та компетенція громадян і громадських об'єднань.

5. Правове регулювання викидів парникових газів в Україні і за кордоном.

6. Особливості розрахунку та правові аспекти відшкодування збитків навколишньому середовищу внаслідок порушення законодавства України.

7. Особливості реалізації права власності на об'єкти тваринного світу, мисливські та водні біологічні ресурси.

8. Правове регулювання любительського і спортивного рибальства, а також полювання в Україні.

9. Правовий режим особливо охороняється природного території (на прикладі однієї з особливо охоронюваних природних територій за вибором студента).

10. Правові аспекти реалізації концепції сталого розвитку у екологічній політиці держави.